Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“Buxgalteriya hisobi” kafedrasi

“Moliyaviy hisob asoslari” fanidan 2025/2026-o‘quv yili bahorgi semestrida yakuniy imtihon (test)da tushadigan savollar ro‘yxati

1. Ikkiyoqlama yozuv (provodka) tizimiga asos solgan va bu haqida 1494-yilda ilmiy asar yozgan olim kim?
2. Buxgalteriya hisobining ilk ko‘rinishlari (oddiy ro‘yxat yozish) miloddan avvalgi IV ming yillikda qaysi hududda paydo bo‘lgan?
3. O'zbekistonda XV asrda "Saltanatning har bir idorasida bo‘ladigan kirim-chiqimlarni yozib borish uchun bir kotib tayinlansin" deb buyruq bergan hukmdor kim?
4. Tarixiy ma’lumotlarga ko‘ra, "Buxgalter" lavozimini birinchi bo‘lib 1498-yilda kim egallagan?
5. Buxgalteriya hisobining rivojlanish tarixidagi yirik maktablardan biri bo'lgan "Italiya maktabi" vakillari hisob fanining asosini nima deb hisoblaganlar?
6. Luka Pacholining 1494-yilda Venetsiyada nashr etilgan va hisob yozuvlariga oid tushunchalarni ochib bergan asari qanday nomlanadi?
7. Mustaqil O‘zbekiston Respublikasining buxgalteriya hisobi tizimining huquqiy asosi hisoblangan "Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida"gi qonun qachon qabul qilingan?
8. Buxgalteriya hisobi shakllari ichida eng mukammali hisoblangan va elektron hisoblash mashinalari (kompyuterlar) yordamida yuritiladigan shakl qaysi?
9. Buxgalteriya hisobi rivojlanish bosqichida "Jurnal-order" shakli taxminan qaysi yillarda vujudga kelgan?
10. Rossiyada "Buxgalter" so‘zi birinchi bor qachon va qaysi hukmdor davrida paydo bo‘lgan?
11. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ning asosiy maqsadi nima?
12. MHXS (IFRS) standartlari qaysi xalqaro tashkilot tomonidan ishlab chiqiladi?
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4611-sonli qaroriga ko'ra, aksiyadorlik jamiyatlari va tijorat banklari qachondan boshlab MHXS asosida buxgalteriya hisobini yuritishi belgilangan?
14. MHXSda aktivlar va majburiyatlarni baholashda asosan qaysi qiymatdan foydalaniladi?
15. Moliyaviy hisobotlarning MHXS asosida tuzilishi xalqaro moliya bozorlarida qanday afzallik beradi?
16. O'zbekistonda MHXSga o'tish jarayonidagi eng asosiy muammolardan biri sifatida nima ko'rsatilgan?

17. "Business language" (Biznes tili) deb nomlanuvchi va global miqyosda 150 dan ortiq davlatda qo'llaniladigan tizim qaysi?

18. MHXSning ingliz tilidagi qisqartma nomi qanday ataladi?
19. Aksiyadorlik jamiyatlarining aksiyalarini xalqaro fond birjalariga (masalan, London birjasiga) joylashtirish uchun qaysi standartdagi hisobot talab etiladi?
20. Buxgalteriya hisobining avtomatlashtirilgan shaklida MHXS bo'yicha hisobotlarni tayyorlash imkoniyatini beruvchi keng tarqalgan dasturiy mahsulot qaysi?
21. Nima uchun G‘arb mamlakatlarida va zamonaviy iqtisodiyotda buxgalteriya hisobi “biznes tili” (Business Language) deb ataladi?
22. Buxgalteriya hisobining boshqaruv tizimidagi roli qanday ifodalanadi?
23. O‘zbekistonda buxgalteriya hisobi muhitining huquqiy va me’yoriy asoslarini nimalar tashkil etadi?
24. Buxgalteriya hisobining “axborot funksiyasi” deganda nima tushuniladi?
25. Zamonaviy iqtisodiy muhitda MHXS (Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari) ning asosiy roli nimadan iborat?
26. Buxgalteriya hisobining “nazorat funksiyasi” ning mohiyati nimada?
27. Moliyaviy hisobot axborotlaridan foydalanuvchi tashqi sub’ektlar guruhiga kimlar kiradi?
28. Buxgalteriya hisobi nima uchun “epistemik institut” sifatida ham e’tirof etiladi?
29. Raqamli transformatsiya jarayoni buxgalteriya muhitiga qanday ta’sir ko‘rsatmoqda?
30. Iqtisodiy barqarorlik va investitsion jozibadorlikni oshirishda buxgalteriya hisobining o‘rni qanday?
31. "Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etishning kontseptual asoslari" (Conceptual Framework) hujjati qanday ahamiyatga ega?
32. Moliyaviy axborotning "Ahamiyatlilik" (Relevance) sifat tavsifi nimani anglatadi?
33. "Ishonchlilik" (Reliability) prinsipi deganda nima tushuniladi?
34. "Tushunarlilik" (Understandability) sifat tavsifining asosiy talabi nima?
35. "Qiyosiylik" (Comparability) prinsipi foydalanuvchilarga qanday imkoniyat beradi?
36. "Ehtiyotkorlik" (Prudence) prinsipiga rioya qilinganda qaysi holatga yo'l qo'yilmaydi? 37. Axborotning "O'z vaqtidalik" (Timeliness) sifat tavsifi nimani ta'minlaydi?
37. Axborotning "O'z vaqtidalik" (Timeliness) sifat tavsifi nimani ta'minlaydi?
38. "Betaraflik" (Neutrality) sifat tavsifining mohiyati nimadan iborat?
39. Moliyaviy hisobotning sifat ko'rsatkichi sifatida "Tugatilganlik" (Completeness) nimani bildiradi?
40. Kontseptual asoslarda moliyaviy hisobot axborotlarining sifat mezonlari qanday asosiy maqsadga xizmat qiladi?

41. Buxgalteriya hisobi sikli (accounting cycle) deganda nima tushuniladi?
42. Buxgalteriya hisobi siklining birinchi bosqichi qaysi amal bilan boshlanadi?
43. Transformatsion (tuzatuvchi) o'tkazmalar (adjusting entries) tuzishdan asosiy maqsad nima?
44. Hisob siklining yakuniy bosqichlarida qaysi turdagi hisobvaraqlar yopilishi (nolga tenglashtirilishi) shart?
45. Transformatsion jadval (Worksheet) bu - ...
46. Transformatsion jadvalda odatda qaysi ustunlar ketma-ketligi aks etadi?
47. "Tuzatuvchi o'tkazmalar" (Correcting entries) "transformatsion o'tkazmalar"dan (Adjusting entries) nimasi bilan farq qiladi?
48. Hisobvaraqlarni yopgandan keyingi sinov balansi (Post-closing trial balance) qanday ma'lumotlarni beradi?
49. Moliyaviy hisobotlarni milliy standartlardan xalqaro standartlarga (MHXS) o'tkazishda transformatsiya jarayoni qanday amalga oshiriladi?
50. Transformatsion jadvallarni tuzishda bugungi kunda qaysi texnologik vositadan eng keng foydalaniladi?
51. Qayta sotish maqsadida boshqa shaxslardan sotib olingan moddiy qiymatliklar buxgalteriya hisobida nima deb yuritiladi?
52. Savdo va umumiy ovqatlanish korxonalarida tovarlarni sotish bahosida (ustamalarni alohida schyotda aks ettirgan holda) hisobga olishda qaysi schyotdan foydalaniladi?
53. FIFO (First-In, First-Out) usuli bo‘yicha tovar-moddiy zaxiralarini baholashning mohiyati nimadan iborat?
54. Xaridorga tovarlar sotilganda va ularga hisob-kitob hujjatlari taqdim etilganda sotishdan olingan sof tushum qaysi buxgalteriya yozuvi (provodka) bilan aks ettiriladi?
55. Sotilgan tovarlarning haqiqiy tannarxi hisobot davri oxirida qaysi schyotning debetida umumlashtiriladi?
56. Savdo korxonalarida tovarlarni sotishdan tushgan tushum (inkassatsiya qilingan naqd pullar) hisobvaraqqa kelib tushganda qanday provodka beriladi?
57. AVECO (o‘rtacha baholash) usulida tovarlarning tannarxi qanday hisoblanadi?
58. Savdo operatsiyalarini rasmiylashtirishda qo'llaniladigan, unda tovar nomi, miqdori, narxi va QQS summasi ko'rsatiladigan asosiy qat'iy hisobot hujjati qaysi?
59. Tovarlar sotilganda hisoblangan QQS (qo'shilgan qiymat solig'i) summasi qaysi schyotning kreditida aks ettiriladi?
60. Inventarizatsiya natijasida savdo omborida aniqlangan tovarlarning ortiqcha chiqishi qanday rasmiylashtiriladi?
61. Tushum (Revenue) tushunchasiga berilgan eng to‘g‘ri ta’rifni ko‘rsating?

62. Daromad (Income) va tushum (Revenue) o‘rtasidagi farq nimadan iborat?
63. 15-son MHXS (IFRS 15) bo‘yicha tushumni tan olishning asosiy tamoyili nima?
64. Korxonaning xo‘jalik faoliyati jixatidan tushumlar qanday guruhlanadi?
65. "Asosiy faoliyat turi" deganda nima tushuniladi?
66. "Sotishdan olingan sof tushum" qanday aniqlanadi?
67. 15-son MHXSga ko‘ra, tushumni tan olishda hisob birligi sifatida nima olinadi?
68. Asosiy faoliyat tushumlari qaysi buxgalteriya schyotlarida hisobga olinadi?
69. Quyidagilardan qaysi biri asosiy faoliyatning boshqa tushumlariga kiritiladi?
70. 15-son MHXS quyidagi qaysi shartnomalarga nisbatan qo‘llanilmaydi?
71. 15-son MHXSga muvofiq, shartnoma mavjud deb hisoblanishi va ushbu standart doirasida hisobga olinishi uchun quyidagi mezonlardan qaysi biri bajarilishi shart?
72. IFRS 15 standarti bo'yicha "bajarilishga oid majburiyat" (performance obligation) nima?
73. Tovar yoki xizmat shartnoma doirasida "alohida" (distinct) bajarilish majburiyati deb hisoblanishi uchun qaysi shartlar bajarilishi kerak?
74. Operatsiya narxini (transaction price) aniqlashda tashkilot nimani hisobga olishi shart?
75. Agar operatsiya narxi o'zgaruvchan bo'lsa (masalan, bonuslar yoki chegirmalar mavjud bo'lsa), tashkilot tushumni qaysi usulda baholashi lozim?
76. Quyidagi holatlarning qaysi biri tovar yoki xizmat shartnoma kontekstida "alohida identifikatsiya qilinmasligini" (not separately identifiable) anglatadi?
77. 15-son MHXSga ko'ra, operatsiya narxi bajarilish majburiyatlari o'rtasida qanday taqsimlanadi (Step 4)?
78. Shartnomani identifikatsiya qilishda "to'lovni undirish ehtimoli mavjudligi" (collectibility) qanday baholanadi?
79. Ahamiyatli moliyalashtirish komponentini (significant financing component) hisobga olmaslikka ruxsat beruvchi soddalashtirilgan yondashuv (practical expedient) qachon qo'llaniladi?
80. Shartnoma modifikatsiyasi (modification) qachon alohida (yangi) shartnoma sifatida hisobga olinadi?
81. MHXS 15 ga ko‘ra, operatsiya narxi (bitim narxi) nima?
82. MHXS 15 bo‘yicha bitim narxini ijro majburiyatlariga taqsimlash nechanchi qadam hisoblanadi?
83. Operatsiya narxi alohida ijro majburiyatlariga odatda qanday asosda taqsimlanadi?
84. Operatsiya narxini aniqlashda quyidagilardan qaysi biri hisobga olinishi lozim?
85. Yakka tartibda sotish narxi (stand-alone selling price) deganda nima tushuniladi?

86. Agar yakka tartibda sotish narxi bozorda bevosita kuzatilmasa, uni baholashda qaysi usuldan foydalaniladi?
87. O‘zgaruvchan kompensatsiya (masalan, chegirmalar yoki bonuslar) bitim narxiga qachon kiritiladi?
88. Shartnomada muhim moliyalashtirish komponenti mavjud bo‘lsa, bitim narxini aniqlashda nima hisobga olinadi?
89. Pul bilan bog‘liq bo‘lmagan kompensatsiya (non-cash consideration) qanday baholanadi?
90. Shartnoma bo‘yicha chegirma (discount) qanday holatda bitta yoki bir nechta (lekin hamma emas) ijro majburiyatiga taqsimlanishi mumkin?
91. Tushum (revenue) tushunchasiga berilgan eng to‘g‘ri ta’rifni ko‘rsating.
92. MHXS (IFRS) 15-sonli standartning nomi qanday?
93. 15-son MHXSga ko‘ra xaridor (customer) deb kimga aytiladi?
94. Tushumni tan olish bo‘yicha 15-son MHXS quyidagi shartnomalarning qaysi biriga nisbatan qo‘llanilmaydi?
95. Tushumni tan olishning besh bosqichli modelida birinchi bosqich nima?
96. Bajarish javobgarligi (performance obligation) nima?
97. Operatsiya narxi (transaction price) qanday aniqlanadi?
98. Quyidagilarning qaysi biri o‘zgaruvchan tovon (variable consideration) tarkibiga kiradi?
99. Xaridorga va’da qilingan tovar yoki xizmat qachon "farqli" (distinct) hisoblanadi?
100. Shartnoma modifikatsiyasi qachon alohida (mustaqil) shartnoma sifatida hisobga olinadi?
101. Olinadigan schyotlar (debitorlik qarzlari) tushunchasiga berilgan eng to‘g‘ri ta’rifni aniqlang.
102. Olinadigan schyotlar buxgalteriya balansining qaysi tomonida va qaysi bo‘limlarida aks ettiriladi?
103. O‘zbekiston Respublikasi Schyotlar rejasiga (21-sonli BHMS) muvofiq, olinadigan schyotlar qaysi seriyadagi schyotlarda hisobga olinadi?
104. Olinadigan schyotlarning "sof qiymati" (netto) qanday aniqlanadi?
105. Quyidagi olinadigan schyotlar guruhiga kiruvchi schyotlardan qaysi biri kontraktiv (kontr-aktiv) schyot hisoblanadi?
106. Xaridorlarga mahsulot jo‘natilganda (sotishdan daromad tan olinganda) qanday buxgalteriya o‘tkazmasi amalga oshiriladi?
107. O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligiga ko‘ra, necha kundan ortiq muddatda to‘lanmagan debitorlik qarzlari "muddati o‘tib ketgan" deb hisoblanadi?
108. Shubhali qarzlar bo‘yicha rezerv tashkil etilganda, qaysi xarajat schyoti debetlanadi?
109. Quyidagilardan qaysi biri debitorlik qarzlarining "notovar xarakteridagi" turiga kiradi?

110. Xorijiy xaridorning debitorlik qarzi bo‘yicha vujudga kelgan ijobiy kurs farqi qaysi schyotning kreditida aks ettiriladi?
111. Kreditorlik majburiyatlari (to'lanadigan schyotlar) deganda nima tushuniladi?
112. Schyotlar rejasiga muvofiq, mol yetkazib beruvchi va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar qaysi raqamda aks ettiriladi?
113. Joriy majburiyatlar (to'lanadigan schyotlar) odatda qancha muddat ichida to'lanishi lozim?
114. Mol yetkazib beruvchilardan ishlab chiqarish zaxiralari nasiyaga (qarzga) sotib olinganda qanday buxgalteriya o'tkazmasi (provodka) beriladi?
115. Mol yetkazib beruvchining qarzi hisob-kitob schyotidan to'lab berilganda qanday provodka amalga oshiriladi?
116. To'lovchining hisob-kitob hujjatiga muvofiq pul o'tkazib berishga kafolatli roziligi nima deb ataladi?
117. O'zbekiston qonunchiligiga ko'ra, kreditorlik majburiyatlarini hisobdan chiqarishning umumiy da'vo muddati necha yil qilib belgilangan?
118. To'lanadigan schyotlar tarkibiga quyidagilarning qaysi biri kirmaydi?
119. Korxonaning o'z schyotidan ma'lum summani boshqa korxona schyotiga o'tkazish to'g'risida bankka bergan yozma topshirig'i qanday hujjat hisoblanadi?
120. To'lanadigan joriy schyotlar buxgalteriya balansining qaysi qismida aks ettiriladi?
121. Pul ekvivalentlari deb tan olinishi uchun investitsiya qanday asosiy mezonga javob berishi kerak?
122. Quyidagilardan qaysi biri pul mablag'larining ekvivalentlariga misol bo‘la oladi?
balansining qaysi bo‘limida aks ettiriladi?
124. 7-sonli BHXS (IAS 7) bo‘yicha pul ekvivalentlarining asosiy iqtisodiy maqsadi nima?
125. Pul mablag'lari koeffitsienti (Cash ratio) qanday formula yordamida hisoblanadi?
126. Kassadagi naqd pul mablag'larining haqiqiy mavjudligini tasdiqlash uchun qanday auditorlik protsedurasi o‘tkaziladi?
127. Buxgalteriya likvidligi nima?
128. Bank hisobvaraqlaridagi pul mablag'lari qoldig'ini auditda tekshirish uchun qaysi hujjat asosiy manba hisoblanadi?
129. Pul ekvivalentlarini baholashda qanday risk darajasi xos hisoblanadi?
130. IAS 7 "Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot"ga ko'ra pul oqimlari qanday turlarga bo'linadi?
131. Tovar-moddiy zaxiralar (TMZ) tushunchasiga berilgan eng to'g'ri ta'rifni ko'rsating.
132. 4-sonli BHMSga muvofiq, TMZ tarkibiga quyidagilarning qaysi biri kiritiladi?
133. MHXS va BHMSga ko'ra, tovar-moddiy zaxiralar balansda qanday qiymatda aks ettiriladi?
134. Zaxiralarning sotib olish tannarxi tarkibiga quyidagilarning qaysi biri kiradi?

135. Tovar-moddiy zaxiralarning chiqib ketishini baholashda MHXSda qaysi usullardan foydalanishga ruxsat beriladi?

136. Realizatsiya qilishning sof qiymati (NRV) qanday hisoblanadi?

137. Inventar va xo'jalik jihozlarini TMZ tarkibiga kiritishning asosiy mezoni nima?

138. FIFO (First-In, First-Out) usulining asosiy qoidasi nimadan iborat?

139. Zaxiralarni hisobga olishning qaysi tizimida hisobot davri davomida har bir kirim-chiqim operatsiyasi batafsil aks ettiriladi?

140. Qanday holatda zaxiralar tannarxi realizatsiya qilishning sof qiymatigacha arzonlashtiriladi?

141. Uzluksiz (doimiy) va davriy hisob tizimlari o'rtasidagi asosiy farq nimada?

142. Davriy hisob tizimida sotilgan mahsulotlar tannarxi (COGS) qaysi formula yordamida aniqlanadi?

143. Uzluksiz hisob tizimida tovar sotilganda qanday buxgalteriya provodkalari amalga oshiriladi?

144. Qaysi hisob tizimida "Xaridlar" (Purchases) vaqtinchalik schyotidan foydalaniladi?

145. Zaxiralarning kamomadi (shrinkage) qaysi tizimda buxgalteriya yozuvlari orqali aniq o'lchanishi va alohida qayd etilishi mumkin?

146. Davriy hisob tizimida "Tovar-moddiy zaxiralar" schyotidagi qoldiq qachon yangilanadi?

147. Nima uchun yirik supermarketlar va elektronika do'konlari odatda uzluksiz hisob tizimini afzal ko'rishadi?

148. Uzluksiz hisob tizimida tovar yetkazib beruvchiga qaytarilganda (purchase return) qaysi schyot kreditlanadi?

149. FIFO (birinchi kelgan – birinchi chiqadi) usuli qo'llanilganda, yakuniy natija qaysi tizimda bir xil chiqadi?

150. O'zbekiston Respublikasi 4-son BHMSga ko'ra, davriy hisob tizimidagi sotilgan tovarlar tannarxini qachongacha aniqlab bo'lmaydi?

"Buxgalteriya hisobi" kafedrasi mudiri **Tashnazarov S.N.**